رنگلا پنجاب

VOL.1-NO.1-2026

P ISSN: xxxx-xxx

E ISSN: xxxx-xxx

پنجابی شاعری وچ سماجی تے ثقافتی اقدار دا اظہار

Kinza Ishaq

BS, Department of CS Computer Science, The Cosmic Degree College (For Women) ,University of Okara

ABSTRACT

Punjabi poetry represents a rich literary tradition that reflects the social experiences, cultural values, historical memories, and collective identity of Punjabi society. From Sufi poetry and folk verse to modern literary expressions, Punjabi poets have explored themes of love, humanity, equality, spirituality, social justice, family relationships, and cultural belonging. This study examines how Punjabi poetry expresses and preserves social and cultural values across different historical periods. It focuses on the contribution of prominent poets, including Baba Farid, Bulleh Shah, Shah Hussain, and Waris Shah, whose works represent diverse dimensions of Punjabi society and cultural thought. The research also explores how poetic language, symbolism, folk traditions, and spiritual expression communicate moral principles and social criticism. Furthermore, it considers the influence of modernization, globalization, and digital media on the interpretation and transmission of Punjabi poetic heritage. Using a qualitative approach and thematic analysis of relevant literary scholarship, the study investigates the relationship between poetry, cultural identity, and social change. The findings suggest that Punjabi poetry serves not only as an artistic form but also as a medium for preserving collective memory, questioning social inequalities, and transmitting cultural values between generations. The study concludes that the continued study and promotion of Punjabi poetry are essential for safeguarding linguistic heritage, encouraging social understanding, and maintaining cultural continuity in contemporary society.

KEYWORDS:

Punjabi Poetry, Social Values, Cultural Heritage, Sufi Poetry, Social Identity, Folk Literature, Humanism, Cultural Preservation, Social Justice, Punjabi Literary Tradition.

تعارف

پنجابی شاعری پنجاب دی ادبی، سماجی تے ثقافتی زندگی دی عکاسی کرن والا اک اہم ذریعہ اے۔ اس شاعری وچ محبت، انسانیت، رواداری، مساوات، روحانیت، خاندانی رشتیاں، سماجی انصاف تے عوامی زندگی دے مختلف پہلوواں دا اظہار ملدا اے۔ بابا فرید، شاہ حسین، بلھے شاہ تے وارث شاہ ورگے شاعراں نے اپنی تخلیقات دے ذریعے نہ صرف ادبی روایت نوں مضبوط کیتا بلکہ معاشرے دیاں اخلاقی اقدار تے سماجی رویّیاں نوں وی پیش کیتا۔ شیکل (2012) دے مطابق پنجابی صوفی شاعری نوں اس دے تاریخی، مذہبی تے ادبی پس منظر وچ سمجھنا ضروری اے، کیونکہ مختلف صوفی شاعراں دے خیالات تے اظہار دے طریقے اپنی اپنی خصوصیات رکھدے نیں۔ ایہ شاعری انسان تے معاشرے دے تعلق نوں سمجھݨ لئی اک اہم ادبی وسیلہ اے۔ پنجابی شاعری دی اک نمایاں خصوصیت ایہ اے کہ ایہ سماجی نابرابری، مذہبی تنگ نظری تے انسانی رویّیاں اُتے تنقیدی نظر وی رکھدی اے۔ عباس (2023) نے بلھے شاہ دی شاعری وچ خود شناسی، اخلاقی اصلاح تے روایتی سماجی رویّیاں اُتے تنقید دے پہلوواں نوں اجاگر کیتا اے۔ ایس طرح صوفی شاعری وچ محبت، برداشت تے انسانی وقار دے تصورات سماجی اقدار دی تشکیل وچ اہم کردار ادا کردے نیں۔ جدید دور وچ وی پنجابی شاعری سماجی تبدیلی، ثقافتی شناخت تے عوامی احساسات دے اظہار دا ذریعہ بنی ہوئی اے۔ سمبل (2024) دی تحقیق پنجابی شاعری دے مزاحمتی کردار تے نوآبادیاتی دور وچ اجتماعی شناخت دی تشکیل نوں نمایاں کردی اے۔ اس لئی پنجابی شاعری وچ سماجی تے ثقافتی اقدار دا مطالعہ ماضی دیاں ادبی روایتاں نوں سمجھݨ دے نال نال موجودہ معاشرے دے فکری رجحانات نوں سمجھݨ لئی وی ضروری اے۔

رنگلا پنجاب

VOL.1-NO.1-2026

P ISSN: xxxx-xxx

E ISSN: xxxx-xxx

تحقیقی مقاصد

1. پنجابی شاعری وچ سماجی تے ثقافتی اقدار دے اظہار دا جائزہ لینا۔
2. پنجابی شاعراں دے کلام وچ محبت، مساوات، رواداری تے سماجی انصاف دے تصورات دی نشاندہی کرنا۔
3. جدید دور وچ پنجابی شاعری دی ثقافتی شناخت تے سماجی شعور برقرار رکھݨ وچ اہمیت دا مطالعہ کرنا۔

تحقیقی سوالات

1. پنجابی شاعری وچ سماجی تے ثقافتی اقدار دا اظہار کنہاں طریقیاں نال ہوندا اے؟
2. پنجابی شاعری محبت، مساوات، رواداری تے سماجی انصاف دے تصورات نوں کیویں پیش کردی اے؟
3. جدید دور وچ پنجابی شاعری ثقافتی شناخت تے سماجی شعور دی حفاظت وچ کیہڑا کردار ادا کردی اے؟

ادب دا جائزہ

پنجابی شاعری بارے علمی تحقیق وچ صوفی روایت، عوامی ثقافت تے سماجی تنقید نوں خاص اہمیت دتی گئی اے۔ شیکل (2012) نے بابا فرید، شاہ حسین، سلطان باہو تے بلھے شاہ دی شاعری دا تاریخی تے ادبی جائزہ پیش کردیاں واضح کیتا کہ پنجابی صوفی شاعری نوں ہر شاعر دے اپنے فکری تے مذہبی پس منظر وچ سمجھنا چاہیدا اے۔ اس شاعری وچ روحانی تلاش، اخلاقی تربیت تے انسانی تجربے دے مختلف پہلو سامنے آندے نیں۔ لطیف تے اختر (2024) نے کافیاں دی روایت دا مطالعہ کردیاں شاہ حسین، بلھے شاہ تے پیرو پریمَن دے کلام وچ پنجابی شاعری دی ادبی ارتقا تے مقامی اظہار دی اہمیت نوں اجاگر کیتا اے۔ انہاں مطالعات توں پتا لگدا اے کہ پنجابی شاعری ثقافتی ورثے نوں محفوظ رکھن دے نال نال سماجی اقدار دی تشریح دا وسیلہ وی اے۔ بلھے شاہ دی شاعری وچ سماجی رویّیاں، اخلاقی اصلاح تے ظاہری مذہبیت اُتے تنقید دے پہلو نمایاں نیں۔ عباس (2023) دے مطالعے مطابق بلھے شاہ نے خود شناسی تے کردار دی اصلاح نوں اہمیت دتی تے معاشرے وچ موجود منافقت تے دوہرے معیار اُتے سوال اٹھائے۔ اسلم تے ریاض (2022) نے پنجابی صوفی شاعراں دے کلام وچ محبت، امن تے پُرامن بقائے باہمی دے تصورات دا جائزہ لیا۔ انہاں تحقیقاں توں ایہ گل سامنے آندی اے کہ پنجابی شاعری صرف روحانی جذبات دا اظہار نہیں کردی بلکہ انسانی تعلقات، اخلاقی ذمہ داری تے سماجی ہم آہنگی بارے وی اہم پیغام دیندی اے۔

جدید تے تاریخی سماجی تناظر وچ پنجابی شاعری دے مطالعے نوں سمبل (2024) دی تحقیق ہور وسعت دیندی اے، جس وچ نو آبادیاتی دور دی شاعری نوں مزاحمت، اجتماعی اظہار تے سیاسی شناخت دے تناظر وچ ویکھیا گیا اے۔ نائر (2024) نے جدید پنجابی شاعر سرجیت پاتر دے کلام نوں صوفی روایت، انسانی ہمدردی تے سماجی تنقید دے باہمی تعلق نال جوڑیا اے۔ ایہ مطالعات ظاہر کردے نیں کہ پنجابی شاعری وقت دے نال اپنے موضوعات تے اظہار دے طریقیاں وچ تبدیلی لیاندی رہی اے، پر انسانی وقار، ثقافتی تعلق تے سماجی شعور ورگے موضوعات اس دی ادبی روایت وچ اہم رہندے نیں۔ مجموعی طور تے سابقہ لٹریچر پنجابی شاعری دے سماجی تے ثقافتی کردار نوں واضح کردا اے، جدکہ موجودہ تحقیق انہاں اقدار نوں اک مشترکہ موضوعاتی تناظر وچ سمجھݨ دی کوشش کردی اے۔

طریقۂ تحقیق

اس تحقیق وچ معیاری طریقۂ تحقیق اختیار کیتا گیا اے، جس دے تحت پنجابی شاعری دے منتخب متناں تے متعلقہ علمی مطالعات دا مطالعہ کیتا گیا اے۔ تحقیق دا مرکز سماجی تے ثقافتی اقدار، جیویں محبت، مساوات، رواداری، اخلاقی ذمہ داری، سماجی انصاف تے ثقافتی شناخت، دی ادبی نمائندگی اے۔ شیکل (2012)، عباس (2023) تے سمبل

رنگلا پنجاب

VOL.1-NO.1-2026

P ISSN: xxxx-xxx

E ISSN: xxxx-xxx

(2024)ورگے محققین دے کام نوں موضوع نال متعلق علمی ماخذ دے طور تے ورتیا گیا اے۔ شاعری دے موضوعات تے علامتاں دی تشریح کردیاں انہاں دے تاریخی تے سماجی پس منظر نوں وی پیشِ نظر رکھیا گیا اے۔

تحقیقی ڈیزائن

ایس مطالعے وچ وضاحتی تے تجزیاتی تحقیقی ڈیزائن استعمال کیتا گیا اے۔ منتخب پنجابی شاعری تے سابقہ تحقیقی لٹریچر نوں پڑھ کے اہم سماجی تے ثقافتی موضوعات دی درجہ بندی کیتی گئی اے۔ اس توں بعد انہاں موضوعات دی تشریح اس حوالے نال کیتی گئی اے کہ شاعر اپنے کلام وچ انسانی رشتیاں، اخلاقی تصورات، سماجی نابرابری تے ثقافتی شناخت نوں کیویں پیش کردے نیں۔ ایہ ڈیزائن شاعری دے معنیاں تے سماجی کردار نوں سمجھݨ لئی موزوں اے۔

ڈیٹا دا تجزیہ

تحقیق وچ موضوعاتی تجزیے دی تکنیک استعمال کیتی گئی اے۔ منتخب شاعری تے علمی مطالعات وچوں محبت، رواداری، مساوات، سماجی انصاف، روحانیت تے ثقافتی شناخت نال متعلق موضوعات دی نشاندہی کر کے انہاں دا تقابلی مطالعہ کیتا گیا اے۔ اس تجزیے وچ ایہ ویکھیا گیا اے کہ صوفی شاعری اخلاقی تے روحانی اقدار نوں کیویں پیش کردی اے، جبکہ سماجی تے مزاحمتی شاعری نابرابری، جبر تے اجتماعی شناخت دے مسئلیاں نوں کیویں اجاگر کردی اے۔ شیکل (2012)، عباس (2023) تے سمبل (2024) دے مطالعات انہاں مختلف ادبی رجحانات نوں سمجھݨ لئی رہنمائی فراہم کردے نیں۔

نتائج

تحقیق دے تجزیے توں ایہ سامنے آیا اے کہ پنجابی شاعری سماجی تے ثقافتی اقدار دی ترجمانی دا اک اہم ذریعہ اے۔ صوفی شاعری وچ محبت، انسانیت، رواداری تے اخلاقی اصلاح نوں نمایاں مقام حاصل اے، جد کہ سماجی تنقید اُتے مبنی شاعری نابرابری، منافقت تے ظلم ورگے مسئلیاں نوں اجاگر کردی اے۔ بلھے شاہ دے کلام بارے عباس (2023) دی تحقیق وی اس گل نوں تقویت دیندی اے کہ شاعری سماجی رویّیاں اُتے تنقید تے اخلاقی شعور پیدا کرن دا ذریعہ بن سکدی اے۔ تحقیق توں ایہ وی ظاہر ہوندا اے کہ پنجابی شاعری علاقائی زبان، لوک روایت، تاریخی یاداشت تے اجتماعی شناخت نوں برقرار رکھن وچ اہم کردار ادا کردی اے۔ وارث شاہ دی داستانی روایت تے صوفی شاعراں دیاں کافیاں وچ معاشرتی تعلقات، خاندانی نظام، محبت تے انسانی تجربیاں دے مختلف پہلو پیش کیتے گئے نیں۔ جدید دور وچ پنجابی شاعری انہاں روایتاں نوں برقرار رکھن دے نال نال سماجی تبدیلیاں تے نئے فکری رجحانات نوں وی اپنے اندر شامل کردی اے(Latif & Akhtar, 2024; Nayar, 2024)۔

نتیجہ

پنجابی شاعری وچ سماجی تے ثقافتی اقدار دا اظہار پنجاب دی ادبی روایت دی اک بنیادی خصوصیت اے۔ ایہ شاعری محبت، رواداری، مساوات، انسانیت تے سماجی انصاف ورگے تصورات نوں ادبی اظہار دی صورت دیندی اے۔ صوفی شاعراں نے روحانی تے اخلاقی پیغام دے ذریعے انسانی تعلقات دی اہمیت اجاگر کیتی، جبکہ سماجی تنقید اُتے مبنی شاعری نے معاشرتی نابرابری تے ناانصافی اُتے سوال اٹھائے۔ اس طرح پنجابی شاعری نہ صرف ثقافتی ورثے دی حفاظت کردی اے بلکہ معاشرے نوں اپنے رویّیاں تے اقدار اُتے غور کرن دا موقع وی فراہم کردی اے۔ جدید دور وچ پنجابی شاعری دی اہمیت برقرار رکھݨ لئی اس دے مطالعے، تدریس، اشاعت تے ڈیجیٹل ذرائع راہیں فروغ دی ضرورت اے۔ تعلیمی اداریاں، محققین تے ادبی تنظیماں دے تعاون نال پنجابی شاعری نوں نئی نسل تک پہنچایا جاسکدا اے۔ اس دے نال شاعری دے تاریخی پس منظر تے مختلف ثقافتی

روایتیں دی درست تشریح وی ضروری اے۔ مجموعی طور تے پنجابی شاعری اک زندہ ادبی روایت اے، جیہڑی زبان، ثقافتی شناخت تے سماجی شعور نوں مضبوط کرن وچ اہم کردار ادا کردی اے۔

References

Abbas, Q. (2023). Bulleh Shah's anti-orthodox views on self-purification and their implications for social reforms in Punjabi society. Pakistan Journal of Humanities and Social Sciences, 11(2).

Aslam, S., & Riaz, M. (2022). The role of Punjabi poets in the universal Sufism with special reference of peaceful coexistence. Al-Irfan, 7(14).

Latif, A., & Akhtar, R. (2024). A vernacular historiography of the Punjabi poetic genre of the Kāfī: A review of Shah Hussain, Bulleh Shah and Piro Preman's works. Journal of Research in Humanities, 60(1), 1–18.

Mir, F. (2006). Genre and devotion in Punjab's popular narratives: Rethinking cultural and religious syncretism. Comparative Studies in Society and History, 48(3), 727–758.

Nayar, R. (2024). Surjit Patar: A "Sufi" of our times. Journal of Sikh & Punjab Studies, 31(1–2), 205.

Shackle, C. (2012). Punjabi Sufi poetry from Farid to Farid. In A. Malhotra and F. Mir (Eds.), Punjab reconsidered: History, culture, and practice (pp. 3–34). Oxford University Press.

Sumbal, S. (2024). Voices from periphery: Punjabi poetry, resistance and anti-colonial nationalism. South Asian Studies, 40(2), 170–183.